

МЕТОДИКА ОЦІНКИ РІВНЯ АДАПТАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ

О. Б. ЖИХОР, д-р екон. наук, проф., В. М. ШЕВЧЕНКО, магістрант,
Ю. І. КУРЕНІНОВА, магістрант

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова
abyss.olena@gmail.com*

Аналіз літератури свідчить [1,2,3,4], що як критерії адаптації підприємства науковці розглядають ефективність, конкурентоспроможність, гнучкість та стійкість. Одним з найбільш поширених підходів є співвідношення адаптації із стійкістю системи.

Доцільно як інтегруючий показник ефективності, гнучкості, конкурентоспроможності обрати критерій стійкості економічного потенціалу підприємства та фінансового стану підприємства. Економічний потенціал підприємства є характеристикою їх внутрішніх можливостей для здійснення транспортного обслуговування і отримання відповідного доходу.

У якості основних структуроутворюючих елементів економічного потенціалу підприємства було виділено фінансово-інвестиційну складову економічного потенціалу підприємства.

Оцінка здійснюється на всіх рівнях управління за формулою (1):

$$RA = \frac{ax + bx + cz}{n}, \quad (1)$$

де RA – рівень адаптації;

a, b, c – значення критичного, слабкого і сильного параметрів відповідно;

x, y, z – кількість критичних, слабких і сильних факторів відповідно.

Рівень адаптації визначається за розробленою шкалою: від $0,8\ sz$ до $0,2\ sz$ – достатній рівень адаптації для забезпечення стійкості економічного потенціалу; від $0,8\ sz$ до $0,6\ sz$ – задовільний; від $0,6\ sz$ до $0,4\ sz$ – ймовірний; від $0,4\ sz$ до $0,2\ sz$ – критичний; від $0,2\ sz$ до 0 – небезпечний.

До основних показників, що, характеризують фінансовий стан підприємства, належать такі: прибутковість (рентабельність); оптимальний розподіл прибутку; оптимальні розміри власних оборотних активів, які забезпечують нормальний процес виробництва та реалізації продукції; наявність власних джерел формування оборотних активів в обсязі, достатньому для їх покриття; платоспроможність підприємства.

Коефіцієнт поточної ліквідності виражає відношення грошових коштів, вкладень у дебіторську заборгованість, термін оплати якої не настав та готової продукції до поточних зобов'язань, тобто (2):

$$K_{np} = ГК + ПФВ + ДЗ + ГП \quad (2)$$

де K_{np} – коефіцієнт поточної платоспроможності;

$ДЗ$ – дебіторська заборгованість, термін оплати якої не настав;

$ГП$ – готова продукція.

Теоретично оптимальною величиною даного коефіцієнта є значення 0,7–0,8.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності характеризується рівнем покриття зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких на гроші відповідає строку погашення зобов'язань. Визначається коефіцієнт абсолютної ліквідності як відношення суми грошових коштів і короткострокових фінансових вкладень до суми короткострокових (поточних) зобов'язань за формулою (3):

$$K_{an} = (ГК + П_{\phi i}) : ПЗ \quad (3)$$

де K_{an} – коефіцієнт абсолютної платоспроможності;

$ГК$ – залишки грошових коштів та їх еквівалентів на розрахунковому рахунку і в касі;

$П_{\phi i}$ – поточні фінансові інвестиції (акції, облігації);

$ПЗ$ – поточні короткотермінові зобов'язання (короткотермінові кредити та кредиторська заборгованість).

Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності $K_{an} > 0,2$ достатнє, щоб підприємство своєчасно розраховувалося за своїми боргами з кредиторами. Зменшення цього коефіцієнта відображає зовнішню причину неплатоспроможності підприємства.

Якщо коефіцієнт абсолютної ліквідності $K_{an} < 0,2$, а коефіцієнта покриття $K_{п} < 0,5$, підприємство вважається банкрутом і може підлягати ліквідації з продажем майна.

Платоспроможність характеризується достатньою кількістю оборотних активів підприємства для погашення своїх зобов'язань протягом року.

Коефіцієнт автономії – показник, який характеризує частку власних активів у загальній сумі всіх активів підприємства, використаних ним для здійснення статутної діяльності. Коефіцієнт автономії розраховується діленням суми власного капіталу на вартість майна підприємства за формулою (4):

$$K_{\phi n} = Д_{вк} : ВБ \quad (4)$$

де $K_{\text{фн}}$ – коефіцієнт фінансової незалежності (автономії);

$D_{\text{вк}}$ – джерела власних і прирівняних до них коштів;

$ВБ$ – валюта балансу.

Мінімальне (нормативне) значення коефіцієнта автономії $K_{\text{авт}} > 0,5$. Таке значення цього показника дає змогу припустити, що всі зобов'язання підприємства можуть бути покриті власними активами. Збільшення коефіцієнта автономії свідчить про більшу фінансову незалежність, підвищення гарантії погашення підприємством своїх зобов'язань.

Коефіцієнт фінансової стабільності визначається за формулою (5):

$$K_{\text{фс}} = (ВК + ДПК - ВПК) : ВБ \quad (5)$$

де $K_{\text{фс}}$ – коефіцієнт фінансової стійкості

$ДПК$ – довготермінові позикові кошти;

$ВПК$ – використання позикових коштів.

Нормальним (нормативним) вважається, $K_{\text{фс}} > 1$.

Таким чином, застосування запропонованого підходу до оцінки рівня адаптації підприємства в умовах кризи дозволяє об'єктивно оцінити адаптованість параметрів економічного потенціалу, що дозволить забезпечити ефективність адаптивного управління на підприємстві в сучасних умовах господарювання.

Список використаних джерел

1. Жихор О. Б., Маньковська Ю. О. Аналіз вірогідності банкрутства будівельного підприємства // Формування ринкових відносин в Україні: збірник наукових праць. – К.: Державний науково-дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки. – № 3(190). – 2017. – С. 29–35.
2. Жихор О. Б. Діагностика діяльності підприємств будівельної галузі щодо навмисного банкрутства / Торкатюк В. І., Жихор О. Б. // Банкрутство підприємств будівельної галузі України: стан, проблеми і шляхи їх вирішення: монографія / [В. М. Бабаєв, В. І. Торкатюк, Л. М. Шутенко та ін.] за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. В. М. Бабаєва ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – С. 168–326.
3. Жихор О. Б., Барановський О. І. Адаптація підприємства як засіб забезпечення його економічної безпеки / Економічна безпека: підручник з грифом МОНУ / авт. кол. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. О. Б. Жихор, д-ра екон. наук, проф. О. І. Барановського. – К. : УБС НБУ, 2015. – 467 с.
4. Янченко Н. В. Оцінка рівня адаптації підприємств залізничного транспорту / Н. В. Янченко // Розвиток методів управління на господарювання на транспорті. – 2011. – № 36. – С. 160–170.